

Dagens frågor

Nedrustning på annat vis

När Leonid Brezjnev dog, gjorde statsminister Palme ett uttalande. Det började så här: "Leonid Brezjnev hade ett uppriktigt intresse för internationell avspänning och fredlig samexistens. Han upplevdes i breda kretsar som en modererande kraft. Vid mina sammanträffanden och diskussioner med honom under årens lopp fick jag ett intryck av en människa som personligt engagerade sig för nedrustningssträvandena".

Hälsningar regeringar emellan vid tillfällena som detta bör hållas i en högstämton: Om den döde ingenting annat än gott. Men man kan ju inte undgå att konstatera att vad Olof Palme sagt handlar väl så mycket om honom själv som om Leonid Brezjnev.

"Vid mina sammanträffanden och diskussioner med honom." Hur många gånger Brezjnev beviljade Palme en audiens känner vi inte till och inte heller hur många minuter sammanlagt de varade. Men de var tillräckliga för den skarpöde Palme att dra sina slutsatser.

De stora topparna i Leonid Brezjnevs liv är först att han under Stalins skräckvälde i början av 30-talet deltog i förföljelserna av bönder, då miljoner människor dog. Under kriget steg han till rangen generalmajor, väl att märka i egenkap av politruk. Han avancerade i partiet under Chrustjov, som han var med om att avsätta. Han krossade de svaga frihetssträvandena i Tjeckoslovakien 1968, då ryska stridsvagnar dundrade in i Prag. Därpå följde Brezjnev doktrinen, enligt vilken det sovjetiska kommunistpartiet har rätt att ingripa med vapenmakt mot vilket land som helst där ett kommunistparti kallar på stöd. Doktri-

nen tillämpades senast julen 1979, då "begäran om stöd" visserligen tillverkades i Moskva och då sovjetiska trupper skickades in för att kuva Afghanistan, ett militärt äventyr som ännu pågår. Däremellan ledde Brezjnev den största militära upprustning med både konventionella vapen och kärnvapen som Sovjetunionen någonsin kostat på sig.

Mot denna bakgrund bör man läsa hur Olof Palme formulerat sitt intryck av den bortgångne: "en människa som personligt engagerade sig för nedrustningssträvandena."

Troligen har Palme alldeles nonchalerat verkligheten och skrivit vad han menade skulle låta bra, oberoende av om det var sant eller inte. Att han skulle ha ett så sällsamt dåligt omdöme att han trott på vad han skrivit kan man knappast föreställa sig. Brezjnevs "nedrustningssträvanden" var helt avhängiga av sovjetryska villkor. Att statsminister Palme skulle acceptera dessa med hull och hår vill väl ingen tro.

Avgiftsfri barnomsorg för politiker?

För några år sedan infördes MBL, en lag som gör företagens inre arbete långsammare och ineffektivare. När politikerna upptäckte MBL:s nackdelar i sin egen verksamhet började de inte diskutera ett avskaffande av MBL. De ville istället att den politiska verksamheten skulle undantas från lagen. Det är tyvärr ingen engångsföreteelse att politikerna inför dåliga lagar och regler för att sedan bevilja sig själva undantag när de själva drabbas av problemen.

För de flesta småbarnsföräldrar är nå

gon form av barnpassning nödvändig för att de skall kunna förvärvsarbeta. Den kan skötas av en hemarbetande förälder eller av någon utomstående; dagmamma eller daghemspersonal. Skall kostnaderna för barnpassningen betalas med beskattade pengar blir det hela så dyrt, att de flesta tvingas avstå. Det rimliga vore, eftersom kostnaderna för barnpassning är kostnader för intäkternas förvärvande, att de vore avdragsgilla.

Nu har inte avdragsrätt för barnomsorgskostnader införts, sannolikt för "att det skulle gynna höginkomsttagare", vilka har hög marginalskatt och därför anses gynnade när de får en större skatteminskning på grund av sina avdrag än vad en låginkomsttagare får. I själva verket innebär ju inte avdragsrätt för kostnader för inkomsternas förvärvande något gynnande av någon grupp utan bara att sådana kostnader betalas med obeskattade pengar lika värda för alla och inte med beskattade pengar.

I stället för avdragsrätt har man infört mycket kraftiga skattesubventioner till barnpassning, och då speciellt till daghem. Dessa subventioner är så dyra för stat och kommun att man inte har haft råd att bygga bort den kö som råder vid nuvarande avgifter, samtidigt som det faktum att daghemsavgiften inte är avdragsgill leder till att någon privat konkurrens inte finns till den kommunala barnomsorgen. Resultatet har blivit långa daghemsköer och bristande flexibilitet vad gäller formerna för barnpassning.

Ett resultat av att barnomsorgskostnader inte är avdragsgilla är, att det är nästan omöjligt för en privatperson, som behöver barnpassning en kväll för att

göra något extraarbete eller gå på ett sammanträde, att köpa sådan på den öppna marknaden. Han hänvisas till släkt och vänner eller svart arbetskraft. Detta problem drabbar även politikerna, när de skall på sammanträde. Det leder dock inte till att de ändrar reglerna, så en fri marknad och valfrihet uppstår. Det skulle hota ett antal politiska mål, främst då målet att det är politikerna och inte de enskilda medborgarna som skall bestämma över medborgarnas vardag. Därför uppfinner politikerna en för dem mycket enklare lösning. De beviljar sig själva undantag från det trassel och besvär som deras regler har förorsakat övriga medborgare. De inför en särskild form av barnpassning som skall hjälpa just dem att klara sina problem. Cirka hundra kommuner har redan infört avgiftsfri barnpassning för politiker som är på sammanträden. Många av de övriga torde snart följa efter.

Här som i andra frågor borde politikerna analysera och lösa de verkliga problemen i stället för att försöka bota just de symtom som de själva drabbas av.

Sverige och IDB

När det gäller socialdemokraternas stöd åt svenskt medlemskap i den interamerikanska banken IDB kan det tyckas som om vi handlar i strid mot våra tidigare principer, men så är det inte. Det är verkligheten som förändrats, hävdar statsminister Olof Palme.

Konstaterandet är korrekt.

1976, före valet, förordade dåvarande socialdemokratiska handelsministern Carl Lidbom att Sverige skulle inträda i IDB. Därefter förändrades dock verklig-

heten – partiet förlorade både valet och regeringsmakten. Följaktligen blev socialdemokraterna häftiga motståndare till det svenska medlemskapet. I en motion i riksdagen 1979 framhöll t ex Olof Palme: "Genom att verka i IDB kommer vi att indirekt stödja regimer som visat synnerligen liten respekt för mänskliga rättigheter."

I september 1982 förändrades verkligheten på nytt. Socialdemokraterna vann valet och återkom till makten. En naturlig konsekvens blev att partiet åter ställde sig bakom det svenska engagemanget i IDB. Regeringen har nu förordat att Sverige skall medverka i bankens sjätte kapitalpåfyllnad, vilket betyder en utbetalning på 70–80 miljoner kr under fyra år.

Där står vi nu – fram till nästa regeringskifte, efter vilket socialdemokraterna säkert, trogna sina principer, än en gång börjar motarbeta medlemskapet i IDB.

För landets bästa är det självfallet angeläget att Sveriges medlemskap i IDB består. Åren 1977–80 erhöll våra exportindustrier order för mer än 300 miljoner kr som de i annat fall inte hade kunnat konkurrera om. Det betydde mycket för sysselsättningen. Man kan lugnt räkna med att den latinamerikanska marknaden även i fortsättningen blir viktig för Sverige. Där finns stora potentiella möjligheter.

Det som främst brukar anföras mot Sveriges deltagande i IDB-samarbetet är det som framkom i Olof Palmes motion, att banken är USA-dominerad och att den indirekt stöder regimer som har föga till övers för de mänskliga rättigheterna.

Argumenten är ohållbara. De latin-

amerikanska staterna har själva poängterat värdet med banken. Därtill kommer att Sverige inte är speciellt nogräknat ens med direkt stöd till nationer som förtrampar humanitet och demokrati. Vietnam och tidigare Kuba har erhållit generöst med u-hjälp från vårt land. I ingen av de båda staterna står de mänskliga rättigheterna särskilt högt i kurs. Där emot satsar de avsevärda resurser på krigiska företag. Kuba har sedan länge trupper i flera länder runt om i världen. Vietnam har erövrat grannstaten Kambodja och har utövat sådant förtryck mot sina egna undersåtar att hundratusentals av dem flytt.

En rad övriga industriländer, inklusive samtliga i Norden, har inte ansett sig för fina för IDB-medlemskap. Sverige saknar anledning att välja isolationismens väg.

Räntor och boendekostnader

I bostadsdebatten är det viktigt att man kan skilja på realt och nominellt. Annars är det lätt att tänka fel när man talar om bostadssubventioner.

Antag att vi lever i ett land utan inflation där ett hus kostar 500 000 att bygga. Räntan ligger på 3 procent. Årskostnaden blir således (för räntan) 15 000. Om man antar att huset kommer att stå i 50 år (vilket kanske är litet optimistiskt) är det lämpligt att man varje år amorterar av 1/50, vilket i det här fallet blir 10 000 kronor. Ränta och amortering blir således tillsammans 25 000 kronor eller drygt 2 000 kronor/månad. Till det kommer sedan uppvärmning och övrig drift, underhåll m m. Poängen är att månadskostnaden är i stort sett rimlig och vad en familj

vill och kan klara av för boende av detta slag.

Om vi sedan tänker oss ett land med 10 procents inflation (Sverige får nästa år kanske 15 procent) så ligger räntan inte på 3 utan på 13 procent. Men eftersom lånet genom inflationen minskar med 10 procent i värde varje år genom den 10-procentiga inflationen är den reala räntekostnaden även här bara 3 procent. Resten av räntan är en tvångsmässig och snabb amortering av lånet.

De som hurtigt brukar påstå att skillnaden mellan vad man betalar i ett nytt hyreshus idag i Sverige (3 procent) och marknadsräntan (13 procent) utgörs av en subvention som – ju hastigare desto bättre – bör avvecklas bör betänka sig. Genom avdragsrätten och den för villor något högre räntan betalar villaägaren också i realiteten 3 procent i ränta första året.

Låt oss ta exemplet med 500 000 kr-villan än en gång. Skulle den villaägaren betala full aktuell marknadsränta (13 procent) så skulle hans kapitalkostnader stiga från 2 000 kr per månad med 50 000 (10% på 500 000) per år till närmare 6 200 kronor per månad.

Det är uppenbart för var och en att det är ytterst få familjer i Sverige som skulle kunna – och än mindre vilja – betala en kapitalkostnad för en villa som uppgick till 6 200 kr per månad. Kostnaden måste därför på något sätt omfördelas i tiden. Det nu fungerande systemet innebär, att räntan börjar vid 3 procent och sedan årligen trappas upp (på cirka 20 år) till cirka 13 procent. Det är takten i den upptrappningen som moderaterna vill öka.

Lars Wohlin, tidigare statssekreterare

i ekonomidepartementet och riksbankschef, har talat för ett system som innebär att upptrappning av räntan skall fortsätta även efter det att man om 20 år har nått upp till 13 procent. De då äldre husen skulle då betala tillbaka den "subvention" – rättare sagt de lån de erhållit under de första 20 åren. Enligt Wohlin skulle fördelen med ett sådant system vara att man från början vet hur många kronor och ören som skall betalas under lånets löptid. Det är att föredra, menar han, jämfört med ett system där politikerna av och till går in i systemet och ändrar spelreglerna.

Detta vore nog gott och väl om man visste att inflationen under de närmaste 40 åren skulle bli 10 procent per år och att räntan skulle ligga vid 13 procent. Den stora nackdelen med Wohlins modell är, att det vet man inte. Räntan kan bli både högre och lägre än 10 procent. Den kan till och med bli mycket högre eller mycket lägre.

Den säkerhet som man enligt Wohlin får i ett sådant lånesystem innebär endast säkerhet avseende hur många nominella kronor som skall betalas. Där emot är osäkerheten mycket stor om vad den reala kostnaden kommer att bli. Om inflationen bara skulle bli 5 procent per år, skulle 13 procents lånekostnad vara väldigt mycket och vice versa om inflationen blir högre.

Detta torde en fd riksbankschef vara medveten om. Det måste således vara andra överväganden som ligger bakom att han ändå propagerar för en sådan modell. Det vore intressant om han i något sammanhang närmare ville förklara hur han tänker. Kanske menar han att hans lånemodell ändå innebär en förbättring i

förhållande till dagsläget och att hans modell innebär det maximala politikerna kan tänkas gå med på?

Fred och frihet

I en artikel i Svenska Dagbladet i november redogjorde generallöjtnant Stig Löfgren för ett möte dit han inbjudits och där man diskuterat nedrustning. Han konstaterade, att deltagarna engagerat talat om fred men ingen om fred och frihet. Samma tendens återfinns i demonstrationer mot kärnvapen och i namninsamlingar, som översvämmar landet. Där undviker man systematiskt att nämna, att i både enskilda människors liv och i staters historia lägen kan uppkomma, då det viktiga är att kämpa för frihet innan det går att tala om fred.

Det vore fejt att inte säga rent ut, att många i vårt land är övertygade om att åtskilliga fredskampanjer är organiserade och betalda österifrån, genom kommunister och av KGB. Men detta är säkerligen mycket överdrivet. Det finns så många snälla människor som är beredda att skriva sina namn på listor för "ett gott ändamål" och som stoppar förvånansvärt stora pengar i insamlingsbössor. Det finns också snart två generationer hos oss som inte upplevde världskriget, som inte var med då ryska flygplan bombade Helsingfors och som inte gjorde sig beredda att försvara Sverige. Radikala ungdomar och värnpliktsvägrare från 60-talet går nu med sina småbarn i demonstrationståg för nedrustning och för ett kärnvapenfritt Norden. Att organisera sådana tåg och att finna politiska talare à la Theorin bör inte vara någon större konst. Förvisso är det

många vänsterradikaler och kommunister som gör det.

Ett inflytande österifrån är påfallande. Ingenstans nämns ordet frihet i samband med fred. Den som i en kommuniststat demonstrerar för frihet vänder sig mot kärnan i regimen själv. Fängelse eller mentalsjukhus blir följden.

Vidare: öppet eller förtäckt vänds alla kampanjer mot USA, inte mot Sovjetunionen. Att det är betydligt svårare för ett demokratiskt land att börja ett krig, om viljan skulle finnas, än för en diktaturstat förtigs helt och hållet. Att sovjetryska trupper på bortåt 100 000 man är flitigt sysselsatta med att erövra Afghanistan, ända till den siste afghanen, lämnar demonstranterna oberörda. Vad beträffar den kärnvapenfria zonen är numera också regeringen Palme splittrad. Utrikesministern säger ett, nedrustningsambassadören Theorin säger ett annat. Låt vara att den sistnämnda aldrig vet vad hon säger, men hon är dock utsedd av statsministern själv. Men är verkligen han, som hon, beredd att vifta bort kärnvapenanhopningen på Kola-halvön med att dessa vapen inte skulle vara avsedda för Norden?

I detta sammanhang måste tyvärr Svenska kyrkans sk Namninsamling för fred och nedrustning nämnas. Ledaren för denna heter Bo Wirmark, men vilken ställning han har inom kyrkan torde få känna till. Stora och påkostade anvisningar om hur dörrknackning skall gå till, hur demonstrationer skall ordnas, hur listor skall kontrolleras och samlas in har skickats runt till församlingarna, tydligen genom honom – men anonymt: ingen har undertecknat dem. I propagandan återkommer Hiroshima för att

skrämma folk men inte att kärnladdningar i dag installerats i ryska u-båtar i Östersjön. Slutsatserna drar sig själva.

Uppropet är ändå undertecknat av ärkebiskop Sundby och av biskop Carlzon i Stockholm. Det är alltså dessa två som har det formella ansvaret för det ur svensk synpunkt illa genomtänkta och i sak meningslösa förslaget. Övriga biskopar och alltför många präster har sitt ansvar för att de inte sagt nej till det.

Lyckligtvis tycks i alla fall det sunda förnuftet ha börjat reagera. Ett stort antal präster har vägrat att använda listorna. Om utvecklingen blir sådan den ser ut vid årsskiftet kan rentav hela namninsamlingen sluta i ett välförtjänt fiasko.

Liten läsövning

Ur vår synnerligen konservativa amerikanska kollega National Review kan vi inte låta bli att citera följande tänkvärda dikt, tillägnad Sveriges statsminister.

No, not like Louis XVIII

And not like Charles the Second,
Nor has he, like MacArthur,

Returned as soldiers beckoned.

He doesn't fight like Siegfried

Or sing like France's Roland.

He's back to help make Sweden

A little more like Poland.

Med detta häfte följer ett inbetalningskort avseende prenumera-
tionsavgiften **70:– kronor för år 1983**. (Prenumerationspris
för pensionärer: **60:–**)